

Forn de calç del torrent de Mascarons

Matadepera

Ubicació

Comarca: Vallès Occidental
Lloc/Adreça: Camí del Girbau. Vessant hidrogràfic esquerre del torrent de Mascarons
Emplaçament
Alçada: Entre la Costa del Tet i el sector nord-oest del torrent dels Rossos. 495

Coordenades:

Latitud: 41.61516
Longitud: 2.03265
UTM Est (X): 419405
UTM Nord (Y): 4607501

Classificació

Número de fitxa 08120 - 130
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Element arquitectònic
Estil / època: Modern Contemporani Popular
Segle XVIII-XIX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Degut al creixement de varis arbres en la pròpia estructura, ha caigut bona part de l'espadat de la façana que s'amuntega davant mateix de la boca d'accés a la fogaina i amenaça enfonsament. La seva conservació depèn actualment d'una desbrossada, extracció d'arbrat i neteja general de l'entorn.
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: 08119A003000200000YP
Autoria de la fitxa Jordi Montlló Bolart

Descripció

Forn de calç situat al sector nord-oest del turó dels Rossos, en el vessant hidrogràfic esquerre del torrent de Mascarons. L'accés es pot fer pel camí del Girbau en direcció al collet dels Forns, conegut també amb el topònim del coll de la Bassa o bé s'hi pot anar per la Font de la Tartana, un cop deixada enrere, a mà dreta. En ambdós casos cal aturar-se en un revolt molt tancat per on transcorre el torrent de Mascarons. Un cop allí pujar pel costat dret del llit del torrent, encara no una vintena de metres.

Es tracta d'un forn de grans dimensions; l'olla està excavada en el marge i és de planta circular amb el ventre característic (5 m de diàmetre per 4'20 m d'alçada visible). Presenta restes de rubefacció a les parets i de dues a tres fileres de pedra a la vora o corona.

De la façana murada només se'n conserva la part esquerra, que mesura 2'30 m d'alçada per 1'70 m d'amplada màxima; el creixement d'un arbre entre la vora i l'espadat de la façana ha provocat un enfonsament del recobriment de pedra de la mateixa.

La boca d'accés a la cambra de combustió o fogaina està orientada a l'oest. Està parcialment coberta de terra, com a resultat dels despreniments de la part exterior de l'espadat. Presenta una volta rebaixada feta amb pedra irregular, amb arc de pedres posades a sardinell, unides amb morter de calç. El gruix dels murs en aquest indret és d'1'70 m, mentre que l'alçada de la fogaina oscil·la entre els 0'80 i 1 metre d'alçada.

Observacions:

No s'hi ha realitzat cap intervenció arqueològica ni tampoc de consolidació. Sembla que conserva el pedrís a tot el perímetre intern. És un element patrimonial molt interessant ja que s'observa part del descarregador i la pedrera.

Història

Els forns de calç són construccions que es troben arreu de Catalunya i en nombre important al municipi de Matadepera. Fets de pedra, maó i fang o morter de calç, al seu interior es feia una combustió de llenya per a obtenir calç. Aquest material era emprat en la fabricació del morter de calç, indispensable per a la construcció (barrejant-lo amb aigua i sorra). També servia per impermeabilitzar les cisternes i els safareigs, així com per desinfectar. També tenia un ús agrícola per a desinfecció de paràsits de la terra, o per ensulfatar les plantes contra les plagues.

El procés de transformació de la pedra en calç es feia per combustió, mitjançant un pou o olla, de planta circular i alçat cònic, excavat dins d'un marge o parcialment a la roca. Es necessitaven temperatures entre els 800° C i els 1.000 °C perquè el carbonat càlcic s'alliberés de l'anhídrid carbònic i passés a òxid de calci. Però per aconseguir aquest procés, es necessitava una preparació llarga i feixuga. Aquestes tasques duraven al voltant d'un tres mesos i començaven entre el gener i el febrer, quan les feines agrícoles eren més escadusseres.

Primer de tot, es necessitava combustible, que s'obtenia desbrossant el bosc. El següent pas era el d'arrencar la pedra amb pics, maces, martells, escodes i malls. Després es transportava la pedra i els feixos de branques amb els carros o mules fins al forn. Aquest s'omplia posant de forma circular les pedres

depenent de la seva mida, sempre començant per la part inferior i disposant-les damunt del pedrís o banqueta circular que s'hi havia fet prèviament. Aquesta feina era de màxima importància perquè en depenia tota la cuita. Això permetia crear un buit al seu interior, com si es tractés d'una barraca de pedra seca sobre la qual s'aniria omplint fins arribar a la corona, al capdamunt, mentre que aquest buit permetria col·locar i alimentar la cuita en cas de necessitat emprant el gavell; una mena de forca.

Un cop s'encenia el foc, es deixava encès els dos primers dies amb una faixa que es tapava a poc a poc. Se sabia que el forn era cuit quan sortia una flama blanca i les pedres es posaven ben vermelles, com la brasa. Quan aquest procés d'encesa començava ja no es podia aturar fins que el mestre calcinaire donava per bona la cuita.

Calien entre una dotzena i una quinzena de dies per tenir la pedra a punt. Després en calien una vintena més per refredar-se. La calç viva s'apagava llençant-hi aigua, transformant-se així en hidrat de calç o calç morta. Després d'aquest procés ja es podia desenforar i transportar la calç en carros fins a la seva destinació.

Bibliografia

AJUNTAMENT de Matadepera (2009). Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Matadepera. Tomo IV. Catàleg de Béns.

ARBÓS, Maria; IBARZ, Joan; PIÑOL, Isidre (2003). Els forns de calç a la comarca de les Garrigues. Vida i treball entorn de la producció de calç: Els forners de Tarrés. Col·lecció d'Estudis Locals, Lo Plançó, núm. 3. Editorial Fonoll i Ajuntament de Tarrés.

FERRER ALÒS, Llorenç (2015). Eines i feines dels oficis. Edicions Brau. Barcelona.

FONT, Xavier ; JUAN-MUNS, N. et al. (1989). Carta Arqueològica del Vallès Occidental. Arxiu d'Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.

FONT, Xavier (1997). Inventari del Patrimoni Cultural de Matadepera. Ajuntament de Matadepera.

FONT, Xavier; MUNUERA, Jaume (2014). Matadepera. Patrimoni cultural. Ajuntament de Matadepera. Abril de 2014.

GRAUS, Ramon i ROSELL, Jaume (2010). Història de la construcció a la Catalunya contemporània. Apunts del curs. Secció d'Història de la construcció del departament de Composició Arquitectònica. Universitat Politècnica de Catalunya.

ROSELL, Jaume i SUBIRATS, Miquel (1987). La producció de calç, ahir. El procés pre-industrial de producció de calç, a la comarca del Montsià. Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona.

